

Αγλαΐα Κυριακού: Η ευεργέτιδα που διέθεσε όλη την περιουσία της για τα ελληνόπουλα

[/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#) / [Υγεία και ιατρικά θέματα](#)

Για τα δεδομένα της εποχής, παντρεύτηκε μεγάλη και στάθηκε μάλλον αδύνατο να τεκνοποιήσει. Το 1882, στα 36 σου χρόνια, η υπόθεση «παιδί» θεωρείται σχεδόν ευσεβής πόθος. Κάποιοι, βέβαια, λένε ότι η ίδια δεν το επεδίωξε και ότι της ήταν αρκετή η συζυγική συμπόρευση με έναν από τους σημαντικότερους πανεπιστημιακούς γιατρούς της εποχής, όταν ακόμη η Ιατρική ήταν λειτούργημα, ακριβή προσφορά στην υπηρεσία της ανθρώπινης ζωής. Δεν θα μάθουμε ποτέ. Άλλωστε, δεν αφορά και κανέναν. Κι αν υπάρχει κάποιος λόγος, που την κράτησε μακριά από τη μητρότητα παρά τη διαπιστωμένη αγάπη της για τα παιδιά, αυτός θα μείνει ερμητικά κλειστός στους κόλπους της οικογένειας.

Για τις επόμενες γενιές, ίσαμε σήμερα κι ακόμα παραπέρα, αρκεί το κληροδότημά της, που αποτελεί πολύτιμο φύλακα άγγελο των παιδιών κοντά έναν αιώνα τώρα! Απέκτησε δεν απέκτησε δικιά της τέκνα, η Αγλαΐα Κυριακού δικαίως πήρε τον τίτλο της ελληνομήτορος, διαθέτοντας όλη της την περιουσία σε ό,τι θα μπορούσε να στηρίξει τα άπορα και τα άρρωστα ελληνόπουλα. Μοναχοκόρη του πολιτικού (βουλευτή της προξενικής περιφέρειας Κρήτης, έχοντα διατελέσει υπουργός Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας εκπαιδεύσεως στην κυβέρνηση Μπενιζέλου Ρούφου (1865)), συγγραφέα και μεταφραστή ιστορικών έργων, Σπυρίδωνα Αντωνιάδη, από τη Χαλέπα της μεγαλονήσου, η Αγλαΐα γαλουχήθηκε σε μεγαλοαστικό περιβάλλον, απολύτως εξοικειωμένο με την προσφορά στα κοινά. Βλέπεις, η οικογένεια Αντωνιάδη -πρώην Μελισσηνοί ή Μελισσουργοί, γόννοι ενός εκ των λαμπρότερων οίκων της μεσοβυζαντινής περιόδου- συνέδεσε το όνομά της με τη αξιομνημόνευτη προσφορά στην υπόθεση της Εθνεγερσίας. Ο παππούς της Αγλαΐας, Αντώνης, παντρεμένος με γυναίκα της οικογενείας Θωμαζαίων (ελληνοποιημένο το γένος του περίφημου ποιητή Νικολό Τομαζέο, φίλου του Διονυσίου Σολωμού), θα αφήσει το όνομα και την περιουσία του σε μισή ντουζίνα παιδιά, εκ των οποίων δύο αγόρια ξεχωρίζουν.

ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΟΙ ΑΓΛΑΪΑ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ;

Μετά το τέλος της βυζαντινής αυτοκρατορίας, οι Μελισσηνοί ή Μελισσουργοί -η ιστορία τους κατατάσσει σε μία και μόνη οικογένεια- απαντώνται σε κλάδους στην Κεφαλληνία, τη Ζάκυνθο, την Κρήτη και αλλού εντός και εκτός Ελλάδας, με αυτά τα δύο το επώνυμα ή άλλα, συνήθως ομόρριζα, καθώς επί τουρκοκρατίας μπαίνουν στο στόχαστρο των Οθωμανών και αναγκάζονται να αλλάξουν όνομα στις

περιοχές, όπου οι διώξεις είναι ανηλεείς, ειδικά στην Κρήτη και την Πελοπόννησο. Χρονικογράφοι της εποχής μαρτυρούν ότι αίμα των Μελισσηνών κυλά και στις φλέβες του περίφημου El Greco, του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου.

Στην αριστοκρατική καταγωγή του Κρητός ζωγράφου αποδίδεται το ότι ο ίδιος έγινε αποδεκτός στη δυτική Ευρώπη ευκολότερα από άλλους, φτωχούς ζωγράφους, που πάλεψαν πολύ για να καθιερωθούν. Επισημώς, δεν είναι γνωστό πού φτάνουν οι ρίζες του γενεαλογικού δένδρου των Αντωνιάδηδων -ως εκ τούτου και της Αγλαΐας- οι οποίοι ωστόσο είναι γνωστό ότι σε προηγούμενες γενιές αναφέρονται ως Μελισσηνοί. Η αλήθεια είναι πως όσο γενναιόδωρα υπήρξαν τα μέλη της οικογένειας σε εθνική και κοινωνική προσφορά, άλλο τόσο φειδωλά και μετριοπαθή στάθηκαν στην καταγραφή στοιχείων, που αφορούν την προέλευση και τους ενδεχόμενους «τίτλους» των προγόνων τους.

Κατά πληροφορίες, ένα διαφωτιστικό ιστορικό των Μελισσηνών - Αντωνιάδηδων έχει από καιρό συνταχθεί, αλλά παραμένει ανέκδοτο.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ωστόσο, παρουσιάζουν εκτιμήσεις μελετητών του μακραίωννου δένδρου της οικογένειας, σύμφωνα με τις οποίες τόσο η καταγωγή του El Greco, όσο και εκείνη της Αγλαΐας Κυριακού συναντώνται στο ίδιο δένδρο! Για την ακρίβεια, πληροφορίες φέρουν τον περίφημο ζωγράφο της ισπανικής αναγέννησης να ήταν γόνος Μελισσηνών, με οικογένεια που εξαναγκάστηκε σε φυγή από την Κωνσταντινούπολη και εγκατάσταση στο κρητικό Φόδελε, φέουδο τότε της μεγάλης βυζαντινής οικογένειας.

Κατά τα κατάστιχα του Κρητός συμβολαιογράφου Μιχαήλ Μαρά του 16ου αι., οι πρόγονοι του Greco έστησαν το σπιτικό τους σε κοντινή ακτίνα από ναΐσκο του 11ου αι., αφιερωμένο στα Εισόδια της Θεοτόκου, αλλάζοντας εξ αυτού το όνομά τους σε Θεοτόκη, προκειμένου να γλυτώσουν από το μένος των Οθωμανών. Σύμφωνα με τους «Έλληνες της Αναγεννήσεως και ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος» του Αχιλλέως Κύρου (Αθήναι, 1938), το Δομήνικος προέρχεται από το βαπτιστικό Δομένικος εις τη βενετική διάλεκτο, το οποίο κατά πάσαν πιθανότητα προέρχεται από το Κυριάκος (Δομένικα - Κυριακή). Το δε Θεοτοκό (πουλος) προέκυψε ως αρμόζον σε τέκνο της οικογένειας Θεοτόκη. Ως εκ τούτου -εφόσον υπάρχει βάση στα στοιχεία- και ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος και η Αγλαΐα Κυριακού ήταν γόνοι Μελισσηνών, οι δυο τους δεν ήταν παρά κλαδιά του ίδιου δένδρου!

ΜΙΑ ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Αλλά η σύγχρονη ιστορία «πιάνει» των μέτο των Μελισσηνών στην Αθήνα πια, από τον παππού της Αγλαΐας, τον Αντώνη, δύο παιδιά του οποίου γράφουν τη δική τους

σελίδα στην ιστορία. Ο πρώτος είναι ο πολιτικός, δημοσιογράφος, μέλος των Φιλικών, Εμμανουήλ Αντωνιάδης, γεννημένος το 1791, εγκατεστημένος από το 1814 στην Κωνσταντινούπολη, όπου ασχολείται με το εμπόριο. «Κατελίμπανε συνεχώς τας υποθέσεις αυτού, ίνα απελλών συσκεφθή μετ' άλλων εταίρων τα περί του μεγάλου αγώνος» θα αναφέρει χαρακτηριστικά για τον Εμ. Αντωνιάδη στον επικήδειο που εκφώνησε ο πολιτικός και συγγραφέας Νικόλαος Δραγούμης. Στον δικό του ύστατο χαιρετισμό, ο νομικός και θεμελιωτής του Δημοσίου Δικαίου στην Ελλάδα, Νικόλαος Σαρίπολος, θα σημειώσει: «...ο μακάριος Εμμανουήλ Αντωνιάδης ου μόνον εν στρατείς και βουλαίς υπηρέτησε τη πατρίδι, αλλά και τω δημοσιογραφικώ αυτού καλάμω επρώτευσεν εν τω αγώνι τούτο...».

Ως τυπογράφος ο ίδιος, αλλά κυρίως ως παθιασμένος υπερασπιστής της εθνικής υπόθεσης, ο Εμμανουήλ Αντωνιάδης εκδίδει στο Ναύπλιο, το 1830 -«καρδιά» της θητείας της πόλης ως πρωτεύουσας του νεοσύστατου ελληνικού κράτους- και διατηρεί για έναν χρόνο την εφημερίδα «Ηώ». Το 1831 παύει την κυκλοφορία της Ηούς και τον επόμενο χρόνο, στις 13 Φεβρουαρίου του 1832 εκδίδει από τα Μέγαρα τη νέα εφημερίδα του υπό τον τίτλο «Αθηνά», που κυκλοφορεί κάθε Τετάρτη και Σάββατο. Τον Απρίλιο του ίδιου έτους μεταφέρει το έντυπό του στο Ναύπλιο.

Η «Αθηνά» τάσσεται κατά της αντιβασιλείας και ενώ αρχικά στηρίζει τον Κωλέττη, από τη στιγμή που εκείνος συμμετέχει, ως υπουργός των Ναυτικών και των Εσωτερικών, στις πρώτες «οθωνικές» κυβερνήσεις της απόλυτης μοναρχίας, στρέφεται εναντίον του. Λόγω της αντιπολιτευτικής δράσης της, η εφημερίδα διώκεται, το 1833 διακόπτεται η κυκλοφορία της, τον Μάιο του '34 επανεκδίδεται και την άνοιξη του επόμενου έτους μεταφέρεται στην Αθήνα, όπου τυπώνεται και κυκλοφορεί ως το 1864. Πλήρης ανεξάρτητης δράσης και φιλελεύθερων αρχών, ο Εμμανουήλ Αντωνιάδης εκπνέει στην Αθήνα, τον Αύγουστο του 1863, αφήνοντας σπουδαία ιστορική παρακαταθήκη και εμπνέοντας τα ανίψια του από τον κατά 17 χρόνια μικρότερο αδελφό του, Σπυρίδωνα, Μανουήλ (λιμώδης νόσος θα του κόψει πολύ νωρίς το νήμα της ζωής), Αγλαΐα και Αντώνη.

Η Αγλαΐα, άλλωστε, βαδίζοντας ήδη στο 20 έτος της ζωής της, κατακλύζεται από αρκετά πρότυπα. Η μητέρα της, η ευσεβής και φιλόανθρωπος Σμαράγδα, φροντίζει να εμφυσήσει στα παιδιά της την αγνή, ανεξαργύρωτη αγάπη προς τον συνάνθρωπο. Όσο για τον πατέρα της, τον Σπυρίδωνα, αυτός είναι το επόμενο ξεχωριστό παιδί της οικογένειας. Άνθρωπος με βαθιά εγκυκλοπαιδική και κοινωνική παιδεία. Έχει φοιτήσει στην περίφημη σχολή της Χίου, που αποτελεί σπουδαίο κέντρο διαφωτισμού, γνωρίζει άπταιστα την αγγλική, τη γαλλική και την ιταλική, εκδίδει ιστορικά και αρχαιολογικά πονήματα (μελέτες του είναι ίσαμε

σήμερα μόνη πηγή πληροφοριών για την ελληνική αυτοδιοίκηση, με κυριότερη εκείνη υπό τον τίτλο «Τα Δημοτικά») και προσφέρει με αυταπάρνηση τις υπηρεσίες του στον Αγώνα, έχοντας αναλάβει καθήκοντα αρχικά τμηματάρχη και νομάρχη και ακολούθως γενικού γραμματέα και υπουργού Εσωτερικών.

ΑΓΛΑΙΑ ΚΥΡΙΑΚΟΥ: ΑΤΕΚΝΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΟΜΗΤΩΡ

Συνεσταλμένη, ευσεβής, ευαίσθητη, περίπου κόπια της μητέρας της, η Αγλαΐα αργεί να συναντήσει τον σύντροφο της ζωής της. Είναι ήδη 36 χρόνων όταν γνωρίζει τον αρκετά μεγαλύτερό της (47 χρόνων εκείνος) Καλαματιανό γιατρό Παναγιώτη Κυριακό, καθηγητή Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και τον ερωτεύεται. Τη γοητεύει το πνεύμα του και η αφοσίωσή του στην επιστήμη, λένε οι χρονικογράφοι της εποχής. Τον πρώτο χρόνο του γάμου τους ο Κυριακός γίνεται πρύτανης. Η Αγλαΐα τον ακολουθεί στις αναζητήσεις και τους προβληματισμούς του. Συγχρωτίζεται στους κύκλους του. Γνωρίζεται με την «αφρόκρεμα» της επιστήμης σε Ελλάδα και εξωτερικό. Ο γάμος τους δεν ευλογείται με τέκνα, η Αγλαΐα όμως παρακολουθεί με ιδιαίτερη προσοχή τις προσπάθειες της επιστήμης να περιορίσει την παιδική θνησιμότητα. Όταν πια φτάνει τα 65 χρόνια του ο Κυριακός αποδημεί και η Αγλαΐα αποσύρεται από τις δημόσιες εμφανίσεις και τις κοσμικότητες. Είναι πλέον 54 και ρίχνεται με μεγαλύτερο ενδιαφέρον στη μελέτη της παιδικής θνησιμότητας. Τη χρονιά του θανάτου του Παναγιώτη Κυριακού, το 1900, εγκαινιάζεται στην Αθήνα το πρώτο νοσοκομείο Παίδων, στου Γουδή, υπό την επωνυμία «Η Αγία Σοφία».

Στην Ευρώπη, το πρώτο νοσοκομείο για παιδιά έχει ιδρυθεί το 1802 στο Παρίσι, ενώ το 1830, σε νοσοκομείο του Βερολίνου στεγάζεται παιδιατρικό παράρτημα. Αντίστοιχα παραρτήματα ιδρύονται σε νοσοκομεία, της Αγίας Πετρούπολης το 1834 και της Βιέννης το 1837. Ένα νοσοκομείο αφιερωμένο αποκλειστικά στη φροντίδα του παιδιού δημιουργείται το 1852 στο Λονδίνο. Η Παιδιατρική έχει ήδη ενταχθεί σαν μάθημα στα πανεπιστήμια του κόσμου, αλλά και σε αυτό της Αθήνας, με πρώτο διδάξαντα στην Παθολογία Παίδων τον περίφημο μικροβιολόγο Κυριάκο Κυριαζίδη. Με αυτόν μοιράζεται τις ανησυχίες της η Αγλαΐα. «Να βοηθήσουμε τα παιδιά! Να μην πεθαίνουν!» λέει και ξαναλέει...

«Ένας ολόκληρος κόσμος άπορων παιδιών, που είτε έχασαν τους γονείς τους κατά τη διάρκεια της καταστροφικής επιδημίας της χολέρας του 1854, ή εγκαταλείφθηκαν από την οικογένειά τους, είτε έφθασαν στην Αθήνα από τις πιο φτωχές περιοχές του ελληνικού κράτους με την ελπίδα αναζήτησης καλύτερων μέσων επιβίωσης, ή δούλευαν για να θρέψουν τους γονείς τους που ζούσαν σε συνθήκες εξαιρετικής εξαθλίωσης, ή ακόμη, στη χειρότερη περίπτωση, “πουλήθηκαν” ή “νοικιάστηκαν” από τους γονείς τους στους “εργολάβους της

ενδείας” και μετατράπηκαν σε όργανα επαιτείας φρικτά παραμορφωμένα συνωστίζεται στους δρόμους της Αθήνας και αποτελεί μια πραγματικότητα που κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει» αναφέρεται χαρακτηριστικά στο βιβλίο του Σπύρου Παγανέλη «Η φιλανθρωπία εν Αθήναις. Το Πτωχοκομείο» (Εκδ. Εστία). Παιδιά άπορα, μόνα κι απροστάτευτα που περιφέρονται στους δρόμους της πόλης και καταναλώνουν ό,τι ακατάλληλο προς βρώση βρίσκουν στα σκουπίδια, κρατούν για πολλά χρόνια σε τραγικά ψηλά επίπεδα τα ποσοστά παιδικής θνησιμότητας.

Το κράτος προσπαθεί να σταθεί στα πόδια του. Η κοινωνική μέριμνα είναι στα σπάργανα και ότι προσφέρεται στον πληθυσμό, προέρχεται κατά κανόνα από ευεργεσίες. Η Αγλαΐα πληροφορείται από πρώτο χέρι την εξέλιξη του δράματος των άπορων και ορφανών παιδικών. Ο μικροβιολόγος Κυριαζίδης είναι γνώστης τόσο της τρέχουσας κατάστασης στην Αθήνα και γενικότερα στην Ελλάδα, όσο και των βημάτων της επιστήμης στην Ευρώπη, όπου παρατηρούνται ανάλογα τραγικά φαινόμενα.

Η Αγλαΐα Κυριακού «φεύγει» το 1833 σε ηλικία 87 χρόνων και το άνοιγμα της διαθήκης της δεν ξαφνιάζει εκείνους που γνώριζαν τις ευαισθησίες της όσο ήταν εν ζωή. Η γυναίκα έχει αφήσει ολόκληρη την περιουσία της, που υπολογίζεται στα 15 εκατ. δραχμές (!) για την ίδρυση μίας παιδιατρικής κλινικής με την επωνυμία «Κλινική Παίδων Παν.& Αγλαΐας Κυριακού και οικογένειας Σπυρίδωνος Αντωνιάδη». Έχει επιλέξει, δε, ως εκτελεστές της διαθήκης της τον αρχιεπίσκοπο Αθηνών Χρυσόστομο και τον υπουργό Υγιεινής Αλέξανδρος Κορυζή, προφανώς για την κατά το δυνατό επίσπευση της περάτωσης του έργου και την παράδοσή του στις ανάγκες της χώρας. Πράγματι, για τα δεδομένα της εποχής, η Κλινική ολοκληρώνεται σε πέντε έτη από το άνοιγμα της διαθήκης.

Έχει χτιστεί πλάι στο «Αγία Σοφία», σε οικόπεδο που παραχωρείται από το υπάρχον ίδρυμα. Επειδή μάλιστα το κόστος κατασκευής υπερέβαινε το κληροδοτημένο ποσό, ο Κορυζής ενέκρινε τη χορήγηση του επιπλέον απαιτούμενου ποσού, ενώ εξασφάλισε δια νόμου ετήσια επιχορήγηση του ιδρύματος από τον κρατικό προϋπολογισμό με ποσό της τάξης των 1,5 εκατ. δραχμών. Η αρχική δύναμη της Κλινικής είναι 20 κλίνες εκ των οποίων δέκα στην Α΄ Παιδιατρική και άλλες 10 στη Β΄. Σε διάστημα ολίγων μηνών, ωστόσο, οι κλίνες διπλασιάζονται.

Όπως σημειώνεται στο ιστορικό του νοσοκομείου, στο βιβλίων εισαγωγών του ιδρύματος, ως πρώτος ασθενής αναγράφεται ο επτάμησος Ιωάννης Θειακούλης. Το βρέφος εισήχθη με από 3ημέρου διάρροια. Κατά το ίδιο ιστορικό, στο διάστημα Αύγουστος - Δεκέμβριος του πρώτου έτους λειτουργίας του νοσοκομείου, στην Α΄ Παιδιατρική εισήχθησαν 139 ασθενείς και εξ αυτών καταγράφηκαν 89 ιάσεις, 27 βελτιώσεις, 11 εξιτήρια και 12 θάνατοι. Στη Β΄

Παιδιατρική εισήλθαν 164 παιδιά, 86 ιάθηκαν, 31 βελτιώθηκαν, 10 παρέμειναν στάσιμα και 7 απεβίωσαν. Από το εξωτερικό ιατρείο πέρασαν 782 παιδιά. Η επιθυμία της Αγγλαίας «να βοηθήσουμε τα παιδιά. Να μην πεθαίνουν» είχε εκπληρωθεί...

Αλλά στον δρόμο εκείνης βαδίζει και ο αδελφός της. Ο δικηγόρος Αντώνιος Αντωνιάδης διαθέτει στο νοσοκομείο και τη δική του περιουσία. Έχοντας χάσει την αδελφή του και τη σύζυγό του Ειρήνη, αποφασίζει να γίνει εκείνος ο προστάτης των άπορων γυναικών, στη μνήμη τόσο των δύο αγαπημένων του γυναικών, όσο και του πρόωρα χαμένου μεγάλου αδελφού της οικογένειας. Με τη διαθήκη του (1938) ζητεί να δημιουργηθεί στο νοσοκομείο, Γυναικολογική Κλινική «Μανουήλ Σπυρίδωνος Αντωνιάδου», στην οποία θα νοσηλεύονται άπορες γυναίκες. Επιπλέον, διαθέτει στον δήμο Αθηναίων το τριώροφο ακίνητό του επί της οδού Ξενοφώντος στο Σύνταγμα αλλά και 6 εκατ. δραχμές σε μετρητά και χρεόγραφα. Όπως αναφέρει στη στήλη «Αθηναϊκά», ο πρ. αντιδήμαρχος και πρόεδρος του «Συλλόγου των Αθηναίων» Ελευθέριος Γ. Σκιαδάς, προς τιμήν του Αντωνίου Αντωνιάδη, το δημοτικό συμβούλιο της πόλης τότε, αποφάσισε να μετονομάσει σε Άσος Ευεργετών το Άσος Παγκρατίου και να κοσμήσει τα μονοπάτια του με προτομές τόσο του ιδίου όσο και άλλων ευεργετών της δεκαετίας του 1930.

Το αν έγινε πραγματικότητα η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, ας το διαπιστώσει ο περιπατητής του πνεύμονα, που ένα αιώνα μετά, παραμένει Άσος Παγκρατίου.

Πηγή: ipaidia.gr